

Informatieblad

Forensische zorg

Bij Postbus 51 komen veel vragen binnen over tbs. Wat houdt het in? Wie krijgt tbs opgelegd? En hoe wordt de tbs-maatregel uitgevoerd? Tbs staat voor terbeschikkingstelling en valt onder de forensische zorg. Er zijn echter nog meer maatregelen die vallen onder de forensische zorg. Veel mensen weten dit niet. Daarom is dit informatieblad geschreven, waarin wordt uitgelegd wat forensische zorg is. Aan tbs - de meest bekende vorm van forensische zorg - wordt in dit informatieblad apart aandacht besteed.

Instellingen

Er zijn vele organisaties die forensische zorg aanbieden in Nederland. Sommige vallen onder het ministerie van Justitie, maar vaker gaat het om particuliere inrichtingen en reguliere ggz-instellingen waarbij de Directie Forensische Zorg van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) de zorg inkoop of subsidieert. Tbs-patiënten worden behandeld in een Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC). Dit is de nieuwe naam voor een tbs-kliniek. Daarnaast zijn er de Forensisch Psychiatrische Kliniek (FPK) en de Forensische Psychiatrische Afdeling (FPA).

De FPK is een gespecialiseerde voorziening in de geestelijke gezondheidszorg met voorzieningen voor zowel behandeling als beveiliging. Als een behandeling succesvol verloopt, kan een patiënt doorstromen naar een FPA, meestal een aparte afdeling binnen een reguliere ggz-instelling waar minder beveiliging is. Andere instellingen die forensische zorg bieden zijn: reguliere ggz-zorg, instellingen voor verstandelijke gehandicaptenzorg, instellingen voor verslavingszorg, regionale instellingen voor beschermd wonen (RIBW) en forensische poliklinieken. Daarnaast hebben de psychiatrisch penitentiaire centra (PPC's) alle kennis en faciliteiten in huis om gedetineerden met een psychische stoornis op te vangen en te behandelen. Alle namen en locaties van deze instellingen zijn te vinden op de Landkaart Forensische Zorg (te downloaden of te bestellen via www.Postbus51.nl).

Wat is forensische zorg?

Onder forensische zorg vallen alle vormen van zorg, behandeling of begeleiding die de rechter in een vonnis kan opleggen. Voorbeelden hiervan zijn plaatsing op een speciale verslavingszorgafdeling, een maatregel als 'tbs met voorwaarden' of poliklinische handelingen door een GGZ-instelling. Forensische zorg wordt opgelegd aan mensen die een strafbaar feit hebben gepleegd en lijden aan een (psychische) stoornis. De zorg is erop gericht de maatschappelijke veiligheid te verbeteren. Justitie zorgt ervoor dat de zorg die nodig is daadwerkelijk beschikbaar is.

Tbs

Eén van de bekendste vormen van forensische zorg die een rechter iemand kan opleggen, is de tbs-maatregel.

Pieter Baan Centrum

Als iemand een ernstig delict heeft gepleegd en het vermoeden bestaat dat die persoon lijdt aan een psychiatrische stoornis, wordt hij op verzoek van de rechter opgenomen in het Pieter Baan Centrum (PBC). Het PBC is de psychiatrische observatie-kliniek van het ministerie van Justitie. Gedragsdeskundigen van het PBC onderzoeken of en in welke mate een psychiatrische stoornis het gedrag van de verdachte heeft beïnvloed bij het plegen van het misdrijf. Ook wordt gekeken hoe groot de kans is dat die persoon opnieuw een ernstig delict pleegt en hoe dit kan worden voorkomen. Gedragsdeskundigen adviseren de rechter over de toerekeningsvatbaarheid, dat wil zeggen dat zij beoordelen in hoeverre iemands toestand invloed heeft gehad op zijn daad. Ook maken zij een inschatting van de kans op herhaling en een eventuele behandeling van de verdachte. Het PBC heeft alleen een adviserende rol en spreekt zich niet uit over de schuldvraag en de eventueel op te leggen straf. De rechter laat het advies van het PBC echter wel zwaar wegen in zijn uitspraak.

Wat is tbs?

Tbs betekent terbeschikkingstelling. Het is een maatregel die de rechter oplegt aan iemand die een zwaar delict heeft gepleegd en lijdt aan een psychiatrische ziekte of stoornis. Deze stoornis beïnvloedt in meerdere of mindere mate het gedrag. De rechter stelt iemand daarom niet geheel verantwoordelijk voor zijn daden. Voor dat deel waarvoor de pleger van het delict wel verantwoordelijk is, kan de rechter een gevangenisstraf opleggen. Deze straf wordt uitgezeten in de gevangenis, ofwel een penitentiaire inrichting. In het vonnis legt de rechter ook tbs op om de psychiatrische ziekte of stoornis te laten behandelen en de kans op herhaling van het plegen van een misdrijf te verminderen. Na beëindiging van de gevangenisstraf wordt de veroordeelde geplaatst in een FPC, waar hij wordt behandeld voor de psychiatrische ziekte of stoornis. Tbs kan alleen worden opgelegd als er een risico bestaat op herhaling van het plegen van het delict en de samenleving daardoor gevaar loopt. Ook moet het gaan om een misdrijf waarvoor ten minste vier jaar gevangenisstraf staat in het Wetboek van Strafrecht. Elke twee jaar beoordeelt de rechter of de tbs-maatregel moet worden verlengd.

Twee soorten tbs

Er zijn twee soorten tbs:

- tbs met bevel tot verpleging van overheidswege
- tbs met voorwaarden

Tbs met bevel tot verpleging

Tbs met bevel tot verpleging van overheidswege is een vrijheidsbenemende maatregel. De tbs-patiënt verblijft verplicht in een

gesloten FPC en het is noodzakelijk dat hij een behandeling ondergaat. Deze behandeling is gericht op het verkleinen van de kans op herhaling van het plegen van een misdrijf. De Nederlandse wet staat dwangverpleging niet toe. Bij tbs met bevel tot verpleging is de behandeling dan ook in principe vrijwillig. Maar als iemand niet meewerkt aan zijn behandeling, vermindert de kans op herhaling van het plegen van een misdrijf niet en blijft beveiliging van de maatschappij noodzakelijk. De rechter zal de tbs-maatregel dan -zolang het nodig is- verlengen. Er is dus sprake van indirecte dwang om aan de behandeling mee te werken.

Tbs met voorwaarden

De rechter legt deze vorm van tbs op als het een minder ernstig misdrijf betreft, er minder gevaar is op het terugvallen in het oude, criminele gedrag en betrokkene bereidheid toont tot medewerking. Bij tbs met voorwaarden stelt de rechter voorwaarden aan het gedrag. Iemand moet bijvoorbeeld een verplichte (ambulante of klinische) behandeling ondergaan om de alcohol- of drugsverslaving te doorbreken. Als de patiënt de opgelegde voorwaarden negeert, kan de rechter de 'tbs met voorwaarden' omzetten in 'tbs met bevel tot verpleging'.

Doel van tbs

De tbs-patiënt krijgt een psychiatrische behandeling. Dat wil zeggen dat hem wordt geleerd hoe hij zijn gedrag zodanig kan veranderen dat hij beter kan functioneren. Doel van die behandeling is de kans op herhaling van het plegen van een misdrijf tot een minimum terug te brengen en de veilige terugkeer van de patiënt naar de samenleving mogelijk te maken. De patiënt krijgt een tweede kans om op een aanvaardbare wijze deel te nemen aan de maatschappij. Tijdens de behandeling mag een patiënt binnen én buiten het FPC laten zien dat zijn gedrag is veranderd. Dit gebeurt pas als na goedkeuring van de verlofaanvraag en alleen onder toezicht van het FPC.

Op verlof

Een patiënt kan alleen veilig in de samenleving terugkeren, als de kans op herhaling van het delict tot een aanvaardbaar niveau is teruggebracht. Door de patiënt steeds meer vrijheden te verlenen, raakt hij meer vertrouwd met de maatschappij. Als na een periode van behandeling in het gedrag van de patiënt voldoende vooruitgang is geboekt, mag de patiënt op verlof. Voordat een tbs-er op verlof mag, dient de kliniek eerst een verlofaanvraag in bij het ministerie van Justitie die de aanvraag voor advies voorlegt aan het Adviescollege Verloftoetsing Tbs-gestelden (AVT).

Verlofaanvraag

Het AVT behandelt alle aanvragen voor verlof die de FPC's indienen. Het AVT is onafhankelijk en bestaat uit tien forensisch psychiaters en psychologen, vier juristen en een wetenschappelijk adviseur die is gespecialiseerd in risicotaxatie. Bij de beoordeling van een verlofaanvraag wordt alle recent beschikbare informatie op het gebied van risicotaxatie meegenomen. Vervolgens adviseert het AVT de minister van Justitie over de verlofaanvraag. De minister verleent al dan niet een machtiging voor een bepaalde vorm van verlof.

Veiligheid

FPC's moeten voldoen aan strenge veiligheidseisen die het ministerie van Justitie opstelt. Een FPC zorgt voor de veiligheid van de samenleving, de medewerkers en de patiënten door een optimale behandeling en passende veiligheidsmaatregelen. Centraal in de behandeling staan het leren begrijpen van het eigen gedrag en tijdige herkenning - door de patiënt zelf - van gedrag dat kan leiden tot een nieuw delict. In een FPC gaan beveiligen en behandelen daarom hand in hand. Zolang de patiënt geen positieve verandering in zijn gedrag laat zien, komt hij niet verder in de behandeling en moet hij binnen de muren van de zorginstelling blijven.

Opbouw in fasen

Als een verlofaanvraag is goedgekeurd, mag een patiënt op verlof. Daarbij worden verschillende fasen van verlof doorlopen, waarbij steeds minder toezicht en beveiliging aanwezig is. Voor elke nieuwe vorm van verlof van een patiënt moet de kliniek advies vragen aan het AVT en moet de minister van Justitie een nieuwe machtiging verlenen.

Een ter beschikking gestelde patiënt gaat eerst op begeleid verlof, dat normaal gesproken start met een beveiligd fase en vervolgens op onbegeleid verlof. Bij deze vormen van verlof mag de patiënt zich buiten het terrein van de kliniek begeven. Verloopt dit zonder problemen, dan gaat de patiënt op zogenaamd transmuraal verlof. Hij verblijft dan buiten de kliniek onder toezicht en verantwoordelijkheid van de kliniek. Tot slot gaat de patiënt op proefverlof. Hij keert dan op proef terug in de samenleving. Hij gaat zelfstandig wonen en is vanaf dat moment ex-patiënt. De kliniek draagt het toezicht op de ex-patiënt over aan de reclassering. Per jaar pakken

in Nederland zo'n 100 ter beschikking gestelde patiënten hun leven in de maatschappij weer op.

Incidenteel begeleid verlof

Voor patiënten die een ziekenhuis moeten bezoeken of voor de rechtbank moeten verschijnen, bestaat de mogelijkheid tot incidenteel begeleid verlof. Bij dit verlof staat de patiënt onder permanente begeleiding en beveiliging.

Longstay

Er zijn mensen bij wie de kans op het plegen van een misdrijf, ondanks een intensieve behandeling, niet vermindert. De tbs-patiënt blijft dan een gevaar vormen voor de samenleving. In zo'n geval verlengt de rechter de tbs van een patiënt steeds weer en komt hij terecht op de zogenaamde longstay-afdeling. Op deze afdeling vindt geen intensieve behandeling meer plaats, maar staan de benodigde beveiliging en psychische en medische zorg centraal.

Colofon

Meer informatie

Hebt u vragen over de forensische zorg van DJI, dan kunt u contact opnemen met Postbus 51, telefoonnummer 0800-8051 of www.postbus51.nl. Meer informatie over DJI kunt u vinden op www.dji.nl.

Fotografie:
© Jan-Dirk van der Burg

Realisatie
DJI, afdeling Corporate Communicatie

Deze uitgave is zuiver informatief. Er kunnen geen rechten aan worden ontleend. DJI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten in de uitgave.

© Dienst Justitiële Inrichtingen, januari 2010